

לקוּטִים וספורים נפלאים

פרשת פנחס

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא)

במדרש מובא שהקדוש ברוך הוא אמר על פנחס: "בדין הוא שיטול שכרו".

הלשון הזו מעוררת תמיהה עצומה בליבו של כל יהודי. הרי יסוד גדול בדינו ש"שכר מצוות בהאי עלמא ליכא" (אין שכר מצוות בעולם הזה), ובעומק העניין – השכר אינו מגיע לאדם מצד שורת הדין. חז"ל הקדושים הרי מלמדים שהקדוש ברוך הוא שואל את האדם: "מי

הקדימני ואשלם?" האם יש מי שביקש לשבחני לפני שנתתי לו נשמה? האם עשה אדם מעקה לפני שחננתי אותו בגג? כל קיום המצוות אינו אלא הכרת הטוב והשבת אהבה לבורא על הכלים והחיות שהוא משפיע לנו בכל רגע, ואם כן, כיצד שייך לומר שהשכר מגיע "מן הדין"?

כדי להמתיק את הדברים, נתבונן בחקירתו העמוקה של בעל העיקרים, רבי יוסף אלבו זצ"ל. הוא מעורר קושיא פשוטה: אם השכר על המצווה הוא חיוב מן הדין, מפני מה נענש האדם על העבירה?

הרי אין שורת הדין נותנת שיהיו מעלה וחסרון משמשים בערבוביה בעניין אחד.

והדבר מובן על פי משל: אדם הבקי במלאכת הנגינה בכינור, הרי זו מעלה נפלאה וחס מיוחד, אך חברו שאינו יודע לנגן בכינור, כלום נחשיב אותו לאדם פגום או

בעל מום? ודאי שלא, הוא פשוט אינו מנגן. ואם כן, אם קיום המצווה הוא "מעלה" ורווח שמקבלים עליו פרס, אי קיומה לא היה צריך להיחשב לעוון חמור השואב עונש. ומתוך בעל העיקרים, שבאמת מצד הדין והיושר, האדם ראוי לעונש על החטא, מפני שאי קיום רצון הבורא הוא חיסרון מוחלט בנפש. מה שהקדוש ברוך הוא משלם שכר טוב על המצוות? אין זה מן הדין כלל, אלא מתנת חנם ורוממות של חסד שהוא יתברך מתחסד עם בריותיו. זהו שנאמר בתהילים: "ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" – עצם התשלום על המעשה הטוב הוא חסד עליון ולא חובה.

אולם, כאן מתגלה נקודת הפלא העצומה של פנחס, המשנה את כל התמונה ומצדיקה את שכר הדין.

כל היסוד הזה נאמר לגבי מצוות התורה הרגילות, שבהן כל אחד מישראל מחויב ועומד, אבל המעשה הנשגב של פנחס מול זמרי לא הגיע מכוח חובה הלכתית פשוטה, הרי ההלכה קובעת "קנאים פוגעים בו" – הלכה זו נאמרת רק למי שדעתו מוסרת נפש וליבו בוער באש קודש מעצמו, ואילו היה פנחס בא לשאול את בית הדין מראש "האם מחויב אני ללכת ולעשות מעשה?" היו מורים לו: פטור אתה. נמצא שפנחס לא פעל מתוך ציווי המערכת ולא מכוח הדין המוכר, ממילא אי אפשר לומר

"הנני נתן לו את בריתי שלום"

לאחר סערת הקנאות הגדולה, העניק הבורא לפנחס את השכר המיוחד: "הנני נתן לו את בריתי שלום".

מתנה זו היא השלמה וההשקטה הפנימית של הנפש מכל סעירותיה, בחינת יישוב הדעת האמתי שבו האדם מתחבר אל רצון הבורא.

פעם שאל אחד החברים את הרה"צ רבי אשר פריינד שאלה מעניינת ביותר: מהי המטרה של הדרך שלך? רבי אשר ענה לו בחיוך שתי מילים: יישוב הדעת.

כל הדרך, כל הדיבורים, המכתבים, העלונים, השיחות והשיעורים – כלם מכונים למקום אחד: יישוב הדעת.

השאלה היא למה רק זה מה שאנחנו צריכים. וכי לא חסרו לנו פרטים נוספים בחיים? מה עם הפרקנסה, חינוך הילדים, לימוד התורה – האם הם פחות חשובים?

עליו את הסברא "שאם לא היה עושה – היה פגום או חסר". מעשהו היה התעלות של קדושה ומעלה טהורה שאינה קשורה לחובת הגברא. לכן, ורק אצלו, לא שילם לו הקדוש ברוך הוא שכר בבחינת "מתנת חסד", אלא גזר בכיכול כנגד הנהגת העולם ואמר: "בדין הוא שיטול שכרו!" כיוון שהמעשה של פנחס התעלה מעל

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל

כ"ו בניסן תשע"ז

גדרי הדין, זכה שגם השכר שיושפע לו יגיע משורת הדין מממש.

"בקנאו את קנאתי בתוכם" (כה, יא)

לרב יעקב הלפרין ז"ל התעורר דין תורה עם יהודי שקנה מקומות בבית החיים, והתגלע ויכוח ביניהם בנוגע לתשלום.

השניים פנו לחזון איש והרצו לפניו את טענותיהם.

החזון איש שמע את שני הצדדים, פנה ליהודי השני ואמר לו: אתה חייב, אין כל צדק בטענותיך! בדרך כלל נוהג הדיין לעשות פשרה בין הצדדים, אך כאן אין מקום לפשרה, הדין עם ר' יעקב באופן ברור.

למרות דבריו הברורים של החזון איש, החל הלה לצעוק: מה פתאום? הצדק איתי! מדוע כבוד הרב פוסק לרעתי? שב החזון איש ואמר לו: על פי דין תורה חייב אתה לשלם, אין כאן מקום לפקפוק! אך הלה בשלו: לא! לא אשלם! מה פתאום אשלם? הצדק איתי!

באותו רגע נכנס לחדר הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, שבאותה תקופה התגורר בכפר סבא והגיע לבקר את החזון איש.

פנה אליו החזון איש ואמר לו: הו, רבי אהרן לייב, טוב מאוד שבאת עכשיו. יש כאן לפני דין תורה בין שני יהודים אלו, שמעתי את הצדדים ופסקתי באופן נחרץ שהיהודי השני חייב, דא עקא, היהודי לא שמע לדברי בפעם הראשונה וגם לא בפעם השנייה, עכשיו איני יכול להגיד לו את הפסק בפעם

השלישית, כי חושש אני שאם אומר זאת פעם נוספת - אומר זאת מתוך 'נגיעה'. אני מרגיש כי יש בי בתוך תוכי איזשהו רצון לחייב אותו, הוא פגע בכבודי, התחצף אליי ופעמיים לא ציית לדברי, ולכן איני יכול להגיד לו עוד.

המשיך החזון איש ואמר: רבי אהרן לייב, אני מבקש ממך שתאמר לו אתה! תאמר לו את דין התורה שהוא

חייב, שהרי אתה אינך נוגע בדבר. זהו עומק לשון הכתוב "בקנאו את קנאתי" - כל קנאה, תוכחה או ענישה צריכות להיות מזוקקות ומכוונות כולן אך ורק לשם שמים, ללא שמץ של נגיעה אישית, כעס או פגיעה בכבוד העצמי.

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" (כה, יב)

במדרש כתוב שפנחס סיכן את חייו כדי לקדש את שם ה' ברבים. אמר הקדוש ברוך הוא: בדין הוא שיטול שכרו, והנני נותן לו את בריתי שלום.

ידוע שבעולם הזה לא מקבלים שכר על מצוות ה', ואם כן מדוע שונה פנחס שזכה לברכה מיוחדת?

מבאר המגיד מדובנא על פי משל: נער אחד היה משרת בביתו של עשיר, ובתמורה לעבודתו היה אוכל על שולחנו. ויהי היום, באמצע סעודת פורים, כטוב לב כולם בשמחה ובמשתה, וכולם מסובים על השולחן הערוך בכל טוב. הגיע סוחר וביקש לקנות סחורה מחנותו של העשיר. כמובן שהעשיר דחה את הסוחר ואמר לו שיבוא למחרת, שהרי עיניו רואות את השמחה והסעודה, ואינו יכול להפסיק: שוב מחר ואתן לך כל אשר תחפוץ. שמע הנער את שיחם ואמר לעשיר: אני ארוץ, אפתח לו את החנות ואתן לו את מבוקשו. שאל העשיר: באמצע הסעודה?! מה דחוף? ענה הנער: חבל על הסוחר, כהרף עין אלך ואשוב. אמר ועשה. למחרת היום שאל העשיר את הנער: כמה מגיע לך בעבור עבודתך אצלי כל השנים? התפלא

כלנו כועסים מדי פעם, זה טבעי ולגיטימי לחלוטין. אבל מהיכן באמת מגיע הכעס? אחד עצבן אותי, לא נתן לי את מבוקשי, ופתאום אני מוצא את עצמי ספון בתוך רגש עז של כעס, כלי רוטן ועצבני.

לדגמא: אתה יושב במטוס, התמקמת על המושב שלך, המנוודות נחות בתא המטען, אבל המטוס עדין לא מתרומם. הסבלנות מתפוגגת, והכעס נכנס תחתיה.

אבל ישנו פתרון נוסף חוץ מלרטון. אני מסתובב בין חנויות כדי להשיג מוצר מסים - וכולם עם אותה תשובה: אול מהמלאי. אני חיב אותו, וזה מכניס אותי לכעס. מצד שני - האם יש לי אלטרנטיבה? לא. אז מה תועיל ההתרגזות, הרי בין כה וכה את המוצר לא אקבל פעת.

המצב הזה נקרא: הרצוי אינו מצוי. מה שעלי לעשות הוא לבטל את הרצוי ההוא, לותר על הרצון הקטום שלי, ולהתקדם הלאה.

לותר על הרצון זה קשה - אבל כשא אתה יודע מי עומד מאחורי הדבר, זה נהפך לתענוג.

הבורא הוא זה שהכניס אותך לתוך המצב הזה, כי הוא ברא את עולמו כדי שנגלה אותו. הוא השמל והאנגרניה, ממנו הכל. כדי להתחבר אליו, הוא מביא לנו מצבים בהם אנחנו אמורים לבטל את הרצון שלנו. חכמינו הגדירו זאת: בטל רצונך מפני רצונו. אתה יכול להתנגד ולהתרגז - אבל אתה גם יכול לנצל זאת להתחבר אל הבורא.

המהלך נחמד ממש, אבל מה לעשות שמהדיבורים ועד למעשה המרחק עצום.

הנער והשיב: הלא סיכמנו שבעד עבודתי אוכל על שולחןך. אמר העשיר: אכן כן, כך סיכמנו בתחילה, כי חשבתי שחביבה עליך אכילתך תמורת משכורתך. אולם כעת ראיתי שהאוכל אינו כה חשוב לך, אלא רצונך לעזור לי ולהיטיב עמי, עד שעזבת את הסעודה. אם כן, מן הראוי שתקבל משכורת של ממש.

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

אומר לכם תירוץ, פלאי פלאים. הרי למנשה היו שני חלקים בירושת הארץ, חלק אחד בארץ ישראל וחלק נוסף בעבר הירדן, אולם בנות צלפחד בקשו דוקא לקבל את חלקן בארץ ישראל, מכאן שהן חבבו את הארץ. תירוץ נוסף לשאלה הזו, אומר ה"אמרי אמת". היה זה כאשר אמו, הרבנית של ה'שפת אמת' נסעה להבראה, ועמה נסע בנה ה"אמרי אמת". בדרך היא שמעה אותו לומד פרשה זו עם רש"י, והיא שאלה אותו מה ששאלנו: היכן יש ראייה מבקשתן לקבל נחלה, שהן מחבבות את הארץ.

השיב לה ה"אמרי אמת" תירוץ מתוק מדבש: הרי לדעה אחת צלפחד היה המקושש. מתי התרחשה פרשת המקושש? בשבת השניה לצאת בני ישראל מארץ מצרים, היינו בשנה הראשונה לאחר שיצאו ממצרים, ומתי בקשו בנות צלפחד לקבל נחלה? בשנת הארבעים לפני כניסת בני ישראל לארץ. מדוע שתקו בנות צלפחד כל השנים הללו? וכי לאביהן לא היה ירושה ממונית, אותה הן בקשו לרשת? אם, אכן, בנות צלפחד רוצות כסף, הן היו צריכות לבא למשה רבינו מיד לאחר מות אביהן, ולבקש לרשת את כספו. העובדה שהן המתינו ארבעים שנה, מעידה שלא תאוות הממון היתה חפצן ולא לרשת את ממון אביהן הן בקשו, אלא רצונן היה לקבל נחלה בארץ ישראל, מכיוון שהן חיבבו את הארץ. (יחי ראובן)

"יפקוד ה' אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה... ולא תהיה

עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" (כז, טז-יז)

כאשר נסתלק אחד הצדיקים המפורסמים, התלבטו חסידיו אם ללכת אל ממלא מקומו, והיו שחשבו שאין הוא ראוי לכך.

כמה מהם הלכו להתייעץ עם הצדיק רבי יוסל'ה,

והנמשל: מה האדם יכול להשיב לבורא העולם על כל תגמוליו שעושה עמו כל רגע מימי חייו? כמובן שאין בכוחו לגמול טובה להקדוש ברוך הוא על חסדיו המרובים. ואפילו שאדם שומר תורה ומקיים כל מצוותיה כראוי, הרי הוא מקבל את חייו במתנה שאין גדולה הימנה, ובפרט אם הבריות והעושר על מתכונתם. אולם פינחס סיכן את חייו וחרף נפשו למות על קדושת ה', ואם כן גילה שחייו שלו אינם נחשבים בעיניו למאומה מול הרצון לקדש את ה'. לכך אמר

הקדוש ברוך הוא: בדין הוא שיטול שכרו - שכר אחר, מהותי וגשמי, ממה שמקבל אדם רגיל על מצוותיו.

"ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף" (כז, א) רש"י הקדוש שואל מדוע הוזכר בייחוסן של בנות צלפחד "למשפחות מנשה בן יוסף", והרי כבר נאמר כי צלפחד היה "בן מנשה", ויודעים אנו כי מנשה היה בן יוסף. ומתרץ רש"י: "אלא לומר לך: יוסף חיבב את הארץ שנאמר "והעליתם את עצמותי", ובנותיו חיבבו את הארץ, שנאמר: "תנה לנו אחוזה".

ולכאורה, אם אני מבקש לקבל מגרש גדול ששווה מליונים רבים, בצפון תל אביב, ושואלים אותי: מדוע אתה רוצה את המגרש הזה? ואני משיב: כי אני אוהב את ארץ ישראל, לכן אני רוצה מגרש. בודאי כולם יצחקו עלי, וכי בגלל ארץ ישראל אתה רוצה את המגרש? ברור שהרצון

שלך הוא בגלל שאתה רוצה מליונים...

כיצד אפשר, אם כן, להוכיח כי בנות צלפחד חיבבו את הארץ מבקשתן "תנה לנו אחוזה".

היכן כתוב כאן שהן מחבבות את הארץ, אולי הן רצו נחלה כדי שיהיה להן רכוש ממוני?

כאן מצייע רבי אשר את הפתרון: האם יש לה אלטרנטיבה? לא. אז תבטל את הרצון שלך לרצון של הבורא. תדע שעכשיו הוא מצפה שתסתכל לכיוון הרצון שלו.

זה פוגש אותנו אינספור פעמים ביום - מול רעב, טלפון שלא עונה, פקק בכביש. יש כאן אלטרנטיבה פשוטה: לוותר על הרצון. הרי בשקט בשקט, פרוסת לחם עם חמאה תשביע את הרעב - אבל אנחנו מחפשים משהו שלא בהכרח מצוי בעת.

לפעמים הבורא דורש לוותר על הפרפקט, כי הוא מחפש אותנו ורוצה שנתחבר אליו. פתאום אנחנו מוצאים את עצמנו מול מצב לא הכי שמח - ודוקא שם הוא קורא לנו.

הפעם מגיע מאותה נקודה: אנחנו לא מסגלים לוותר על הרצוי שמקנן בלב. אני חייב את זה - אבל זה לא מצוי. מה לעשות? להסתפק במה שיש. וכשנקבל את רצון הבורא, פתאום זה יהפך מחסרון למעלה, מעז למתוק.

פתרון מעשי: הרעב מקרקר - תשב לאכול מה שיש. קודם קבל את המצוי, ואז, כשרמת ה"רצוי" ירדה, אפשר לצאת ולחפש את האוכל המסוים. אם תצא לפני כן - זה יוליך אותך לכעס. אם אתה לא מוכן לקבל את מה שיש, אתה רק שופך חמר למדורה הפנימית. ואם תמצא - נו, למה לחמם את האש מלכתחילה, כשיש אלטרנטיבה: ליהנות מהמצוי.

ההוא מהמטוס יכול להתעצבן בקלות - אבל במבט מפכח: האם הוא יכול להתניע את מנועי המטוס? לא. אז תבטל את הרצון, תסכים לחכות, כי בעת הבורא החליט שאתה יושב ומחכה. מה לעשות? יש מה לעשות. הנפש לא נבנית כשהכל הולך כפי אמות נפשי - היא נבנית דוקא כשהיא לא מקבלת את מה שבקשה. שם ההזדמנות לתרגל אותה לקבל את מה שיש.

לרפואת

הילד מאיר אלישע בן מרת רבקה רייזל שיחי'
בתוך שאר חולי ישראל

רבה של דומבראווא.

השיב להם רבי יוסל'ה: כאשר ביקש משה רבנו מהקב"ה כי ימנה מנהיג אחריו, נראה שהוא מבקש בקשה אחת, אבל למעשה יש כאן שתי בקשות. תחילה הוא מבקש "יפקוד ה'... איש על העדה" - שהקב"ה ימנה מנהיג לישראל, אבל אחר כך הוא מוסיף ומבקש "ולא תהיה

עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה" - זו בקשה שנייה, שבני ישראל יכירו במנהיגותו ויקבלו אותו למנהיג עליהם, ולא יחשבו שעדת ה' נשארה כצאן בלי רועה.

"צרור את המדינים... כי צוררים הם לכם" (כה, יז - יח)

במדרש תנחומא למדים חז"ל: "הבא להורגך - השכם להורגו". רבי שמעון מוסיף שהמחטיא את חברו קשה מן ההורג; ההורג נוטל מן האדם את העולם הזה בלבד, אך המחטיא מאבד אותו משני העולמות. מטעם זה החמירה התורה עם מואב ומדין שהחטיאו את ישראל, יותר ממצרים ואדום שרק קדמום בחרב.

המדרש מזהיר כי הנוהג במידת הרחמים במקום שבו התורה ציוותה על תקיפות, סופו לנחול ביזיון וצרות. כך אירע

לדוד המלך כשביקש לעשות חסד עם חנון בן נחש מלך עמון, בניגוד לציווי המפורש "לא תדרוש שלומם וטובתם". מחווה זו הסתיימה בביזוי שלוחיו ובמלחמה קשה ומיותרת מול ארבע אומות.

הלך מכאן ברור: הסטייה מדקדוק ההלכה, ואפילו למטרה שנראית נעלה או רחמנית, מביאה להפסד בלבד. קיום התורה ככתבה וכלשונה הוא השמירה האמיתית שלנו, כפי שמלמד המעשה הבא: מסופר על הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בהיותו רב ברוסיה. באותם ימים התגורר בעירו יהודי שהיה מלשין לשלטונות הקג"ב על בני הקהילה, והיו היהודים סובלים ממנו צרות צרורות. יום אחד חלה אותו מלשין ומת. טרם מותו השאיר מכתב לאנשי החברה קדישא, ובו כתב כי הוא מתחרט על מעשיו הרעים ומחפש כפרה על כל הצער שגרם.

משום כך, ביקש שיקברו אותו מחוץ לגדר בית הקברות בקבורת חמור, בניוול ובביזיון, שיהיה לכפרה לעוונותיו. אנשי החברה קדישא פנו לרבי משה ושאלו כיצד לנהוג. ענה להם רבי משה: "על פי הדין, אדם אינו בעל הבית על גופו ואינו יכול לצוות לבזות את גופתו לאחר מותו. לכן, עליכם לנהוג כפי שההלכה מחייבת ולקבור אותו ככל יהודי מן השורה".

התפלאו האנשים ואמרו: "הרי היהודי עצמו התחנן במכתבו שינהגו בו כך כדי שתהיה לו כפרה, מדוע שלא נרחם עליו ונמלא את בקשתו?" השיב להם רבי משה בחציבה: "תפקידנו לשמור ולקיים את מה שאומרת ההלכה, ולא את מה שהוא אומר. מתפקידי כרב בישראל לדאוג שההלכה תבוצע כדת וכדין. לעניין חטאיו - בשמים כבר ידונו אותו על מעשיו". ואכן, אנשי החברה קדישא שמעו בקולו וקברו אותו בקבורה יהודית רגילה.

חלפו מספר ימים, ושומר בית הקברות הבחין בקבורת אנשי שלטון שהגיעה הממשלה במטרה לבדוק את קברו של אותו מלשין. הם פתחו את הקבר, בדקו את מצב הגופה, ולאחר שהייה קצרה סגרו אותו מחדש. כאשר שאל אותם

השומר לפרש מעשיהם, השיבו אנשי השלטון: "לפני מותו, שלח לנו המלשין מכתב ובו כתב שהוא יודע שאנשי עירו שונאים אותו על נאמנותו לשלטון, ולכן ודאי ינקמו בו ויקברו אותו בביזיון ובחוסר כבוד. הוא ביקש מאיתנו לבוא ולבדוק אם קברו אותו ככל אדם או שהשילו את כבודו. באנו לבדוק זאת, אך נוכחנו לדעת שהוא טעה, והוא קבור בכבוד".

השומר מיהר לבית הכנסת וסיפר את הדברים לקהל. אז ראו כולם את זכותו ועצמתו של רבי משה זצ"ל, אשר דקדק בהלכה הצרופה ללא סטיות ומבלי להתחשב ברגשות או בדעות אנושיות, ובזכות היצמדותו המוחלטת לדין התורה - ניצלו כל בני העיר מעונש כבד ואכזרי של השלטונות. (אוצרות התורה)

זוכרים את אותה תשובה תמוהה - יישוב הדעת? ה'דרך' מביאה לרגיעות ולשלמות הנפש, כי אם בכל מצב נמצא את הבורא, נלמד לבטל את רצוננו מול רצונו, ולא נמצא אותו מול העבודה הנוחה או האוכל המוכן - נמצא אותו דוקא בשאנחנו ללא שקע, ללא חשמן.

אחד היסודות של הדרך היא הדומיה - להסכים להפגע אל המצב. לא להתחיל להתפלל ולבטוח בסגלות, כי פעת הבורא לא מחפש את התפלות - הוא מחפש את הביטול. דומיה היא להמשיך את סדר היום כרגיל. אין אוכל ספציפי? תקבל את מה שיש, גם כשהוא לא הכי עסיסי. הגוף דורש שינה? תשכב. ולאחר מכן, כשתהיה מיושב, נוכל לדבר.

אין צורך להסתובב, להתאמץ ולשסע את עצמנו - הכל בסדר, פעת נתן להסתדר במה שיש. האין זה יישוב הדעת? במקום לשבור עוד שורה, אנחנו מוסיפים שורת אבנים של חיבור לבורא, של ביטול הרצון שלנו מול רצונו.

זהו השלום הפנימי והאמתי שהתברך בו פנחס בפרשתנו - "הנני נתן לו את בריתי שלום". השלום והרגיעות בחיים אינם מגיעים כאשר המציאות החיצונית סוערת או פועלת לפי רצוננו, אלא דוקא כאשר האדם משקט את סערת הלב, מותר על רצונו הפרטי ומקבל עליו ב"דומיה" את הנהגת הבורא המצויה בכל רגע.

(על פי "מציון תצא תורה" - ספינקא)